

Justis- og beredskapsdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato: 23. august 2023

Anmodning om vurdering av habilitet

1. Innledning

Utenriksministeren har nylig fått detaljert kunnskap om at ektemannen, gjennom sitt heleide investeringsselskap Flemo AS, har kjøpt og solgt enkeltaksjer i norske børsnoterte selskaper. Utenriksdepartementet har som følge av dette behov for at Lovavdelingen foretar en vurdering av spørsmål knyttet til utenriksministerens håndtering av egen habilitet. I punkt 2 under gis en kronologisk fremstilling av sakens bakgrunn. I punkt 3 redegjør vi nærmere for spørsmålene vi ønsker at Lovavdelingen vurderer.

2. Nærmere om sakens bakgrunn

Utenriksministeren tiltrådte 14. oktober 2021. Hun var da kjent med at ektemannen plasserte overskuddet fra sitt IT-konsulentselskap i et eget selskap med langsiktig pensjonssparing som formål. Hun var ikke kjent med hvordan dette overskuddet ble plassert.

Etter orienteringen på Statsministerens kontor for nye regjeringsmedlemmer foreviste utenriksministeren ektemannen de relevante deler av Håndbok for politisk ledelse, jf. håndbokens punkt 4.5 og vedlegg 1 «Retningslinjer for kjøp og salg av finansielle instrumenter» kapittel 8, og anmodet ektemannen om å utvise særlig aktsomhet. Som eksempel pekte hun på at mannen måtte styre unna aksjer i våpenindustri, siden Utenriksdepartementet har ansvar for eksportkontroll av forsvarsmateriell. Under en samtale med utenriksråden uken etter tiltredelse fikk hun spørsmål om ektemannens økonomiske interesser. Etter samtale med sin ektemann opplyste hun til utenriksråden at han plasserte mesteparten av verdiene i sitt eget selskap i aksjefond og noe i enkeltaksjer.

Utenriksministeren opplyser at hun i tiden etter dette og frem til 6. august 2023 ikke har snakket med ektemannen om hans aksjeeierskap og -transaksjoner. Hun oppgir at bakgrunnen

for at hun tok opp spørsmålet den 6. august 2023 var habilitetssaken knyttet til forsknings- og høyere utdanningsminister Ola Borten Moe.

Dagen etter samtalen med ektemannen 6. august 2023 ba utenriksministeren om et møte med utenriksråden. I møte 7. august 2023 mellom utenriksministeren og embetsverket i departementet redegjorde utenriksministeren for saken. På bakgrunn av det som fremkom i møtet, tilrådte embetsverket «frys» av ektemannens aksjeportefølje, det vil si at han inntil videre verken kjøpte eller solgte enkeltaksjer. Dette ble gjennomført umiddelbart. Utenriksministeren ba om en vurdering av regelverket knyttet til nærståendes handel med finansielle instrumenter.

I tiden fra 7. august 2023 og frem til i dag har vi hatt dialog med utenriksministeren og hennes ektemann. Hensikten har vært å kartlegge faktum, herunder eventuelle interessekonflikter som kan ha oppstått som følge av ektemannens aksjekjøp i perioden.

Til departementet opplyser utenriksministerens ektemann at han, for å sikre ivaretagelse av den aktsomhet det aktuelle regelverk fastsetter, på egenhånd, uten å konferere med utenriksministeren, etablerte det han omtaler som et «vanntett skott» mellom utenriksministeren og ham selv. Dette innebærer at han frem til 6. august 2023 ikke har informert henne om noen av aksjeinvesteringene han har gjort, herunder ingen opplysninger om kjøp og salg eller investeringsvalg knyttet til omfang eller type instrument. Han opplyser at hensikten med dette har vært å skjerme utenriksministeren mot «oppfattelse av eventuelle interessekonflikter». For å unngå habilitetsutfordringer i fremtiden har ektemannen etter råd fra Utenriksdepartementet nå solgt alle sine enkeltaksjer.

Etter samtaler med Utenriksdepartementet ble ektemannen oppfordret til å legge frem alle sine investeringer i perioden 1. oktober 2021 til 31. juli 2023 til utenriksministeren, slik at hun kunne fremvise disse i sin helhet til UD.

Oversikten ble lagt frem for UD's rettsavdeling 17. august 2023. Oversikten viser at det i den aktuelle perioden ble gjennomført i underkant av 100 transaksjoner i enkeltaksjeposter i selskaper notert på Oslo Børs. Aksjekjøpene dekker de fleste sektorene på Oslo Børs, som olje og gass, bank og finans, luftfart, industri, seismikk, oppdrett, offshore og våpen/våpenindustri. I flere av selskapene er staten medeier eller kreditor, blant annet Kongsberggruppen ASA, Yara ASA, Norwegian Air Shuttle ASA, Seadrill Ltd. og Aker Solutions ASA. Oversikten viser videre at typiske transaksjoner gjelder kjøp av enkeltposter i størrelsesorden 40 000 til 60 000 kroner med kort tid mellom kjøp og salg, men at enkelte transaksjoner har vært i størrelsesorden 100 000 til 200 000 kroner per transaksjon. Oversikten viser at investeringene enkelte ganger førte til gevinst, og enkelte ganger medførte tap.

En foreløpig gjennomgang av oversikten viser at flere av selskapene ektemannen har investert i har koblinger til saker som Utenriksdepartementet, regjeringen og/eller Kongen i statsråd har behandlet i samme tidsperiode. Blant sakene som er behandlet i departementet, gjelder dette i første rekke henvendelser om veiledning og saker knyttet til sanksjonslovgivningen og eksportkontroll. Slike saker vil bare i unntakstilfelle bli lagt opp til politisk ledelse til orientering eller vurdering, men noen vil også bli fremlagt for utenriksministeren.

Vår vurdering er at oversikten over ektemannens transaksjoner i perioden 1. oktober 2021 til 31. juli 2023 ikke er relevant for de spørsmålene vi ber Lovavdelingen om å vurdere, men denne kan ettersendes ved behov.

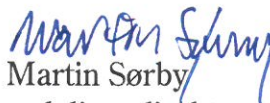
3. Anmodning av vurdering av habilitetsspørsmål

På bakgrunn av fremstillingen ovenfor ber Utenriksdepartementet om at Lovavdelingen foretar en vurdering av spørsmålene listet under.

1. Hvilken plikt har en statsråd til å skaffe seg opplysninger om sin ektefelle/samboers finansielle investeringer som kan være relevante for vurderingen av egen habilitet?
2. Er det grunn til å tro at utenriksministeren har vært inhabil i én eller flere saker som departementet, regjeringen og/eller Kongen i statsråd har behandlet som følge av ektemannens aksjeinnehav? Vi presiserer at vi ikke ber om en konkret vurdering av enkeltsaker, men en generell vurdering, som også redegjør for hvilken betydning faktisk kunnskap om aksjeinvesteringen kan ha for selve habilitetsvurderingen.
3. Hvis det er grunn til å tro at utenriksministeren har vært inhabil, jf. spørsmål 2: Hvilken betydning har det for vurderingen av konsekvensene av inhabiliteten at utenriksministeren opplyser at hun ikke kjente til hvilke aksjer ektemannen eide i perioden?

Med vennlig hilsen

Torgeir Larsen
utenriksråd

Martin Sørby
avdelingsdirektør